

STICHTING VRIENDEN MUSEUM FRANS BLOEMEN

N I E U W S B R I E F

VAN DE REDACTIE

Voorjaar 1993. Nieuwsbrief nummer 3 bieden wij U aan. De vorm waarin we dat doen, bevat ons nog steeds niet helemaal. We zouden de informatie graag op een wat vlottere manier aanbieden, meer "modisch" dus, om er maar eens een fraai germanisme bij te halen. Wij stellen ons voor dat binnen een week na het uitkomen van deze Nieuwsbrief enkele mensen (één is ook goed) die wat meer van lay-out weten dan wij, contact opnemen via het redactie-adres. Vormgevers haast U dus! Dankbaarheid en inspirerende redactievergaderingen zullen Uw deel zijn. U kunt zich melden bij Jac Rommens, tel. 08894-22232.

MUSEUMNIEUWS

(door Ben Teubner)

Verhuizing museum

In de vorige Nieuwsbrief heeft U kunnen lezen dat er vanuit de gemeente Wijchen een alternatief is geboden om het Archeologisch Museum Frans Bloemen tijdelijk onder te brengen in de zogenaamde projectkelder onder het gemeentekantoor. We hebben dit plan nader bestudeerd en zijn een kijkje gaan nemen in de desbetreffende ruimte. De ruimte bestaat uit 3 vertrekken, waarvan de grootste met een oppervlakte van ongeveer 45 m², door een korte gang gescheiden is van de andere twee (kleinere) vertrekken: te weten 15 m², resp. 30 m². Qua oppervlakte menen wij te kunnen stellen, dat het met enige aanpassingen mogelijk moet zijn de huidige tentoonstelling over de bewoningsgeschiedenis daar onder te brengen. Met enig passen en meten en het hier en daar inkorten van panelen, kunnen de diorama's geplaatst worden. Anders ligt het met de vitrines; deze zijn te fors om door de deur te kunnen. Er ligt al een verzoek bij de gemeente Wijchen om de vitrines, die ook door de Culturele raad werden gebruikt, in bruikleen te krijgen. Daarnaast zullen er nog wat bouwtechnische aanpassingen plaats moeten gaan vinden, wil het onderbrengen van het museum enige kans van slagen hebben. Te denken valt aan extra electriciteitspunten voor spotlights en vitrines, aan aankleding van de nu nog zeer ongezellige gangen, aan beveiliging, aan een balie met museumwinkel en een koffiehok. Ook ligt er een verzoek voor extra ruimten om activiteiten van 'Vriendenkringen' onder de aandacht te brengen en om

aan bezoekende schoolklassen video c.q. dia's te vertonen.

Uit dit relaas over de huidige stand van zaken heeft U natuurlijk al op kunnen maken dat we toch wel redelijk tevreden zijn met het geboden alternatief. De vraag blijft alleen: 'Hoe lokken we het publiek naar het museum?' Wandelaars die de kasteeltuyn bezochten wipten regelmatig binnen in het voormalige koetshuis. Dit zal straks veel minder snel gaan gebeuren. Ideeën vanuit 'Vriendenkringen' zijn wat dat betreft van harte welkom! Tevens hopen wij in de eerste twee weken van juni op hulp van een aantal handige Vrienden en Vriendinnen om de verhuizing voor te bereiden. De verhuizing zelf zal door een erkend verhuisbedrijf verricht worden. Zij pakken alles in en brengen de hele handel over. Het inrichten van de nieuwe ruimten dient weer door ons zelf gedaan te worden. In die tussenliggende tijd is het museum gesloten. Het wordt dus zeker geen haastklus. Wel zal getracht worden het museum zo spoedig mogelijk weer open te stellen i.v.m. de toename van het fietstoerisme in Wijchen tijdens de zomermaanden. Rond 8 mei wordt bekend gemaakt wat de precieze verhuisdatum zal zijn. Gestreefd wordt deze in de tweede helft van juni plaats te laten vinden. Via de coordinatoren van de Vriendenkringen en de Nieuwsbrief zullen wij U op de hoogte houden en hopen t.z.t op Uw bereidwillige medewerking. Het archeologisch museum is dus nog maar even op de vertrouwde plek (dus grijp Uw kans!). Elke zondag is het museum geopend van 13.00 - 16.00 uur.

ACTIVITEITEN VRIENDENKRINGEN

Vriendenkring-Literatuur/"Scherven"

Deze kring is 3 keer bijeen geweest: 11 februari, 29 maart en 17 mei.

De deelnemers hebben een deskundige inleiding gekregen over de archeologie in het Land van Maas en Waal. De eerste avond is besteed aan de relatie tussen landschap en bewoningsgeschiedenis: waarom woonde men in de IJzertijd eigenlijk in Wijchen? Na zo'n avond kijk je met andere ogen naar je vertrouwde omgeving, waar je bij nader inzien minder vertrouwd mee bent dan je denkt. Fiets ik over een stuifzandrug of is dit komgrond? Daarnaast is er gesproken over de documentatie van bodemvondsten en het nut van die documentatie. De Rijksdienst voor Oudheidkundig Bodemonderzoek(ROB) wil deze documentatie standaardiseren voor het zgn. ARCHIS-systeem (zie Nieuwsbrief 2).

ARCHISExpertise centrum ARCHIS, Kerkstraat 1, 3811 CV
Amersfoort, Telefoon 033-634233

1A: VINDPLAATS-WAARNEMING			
Kaartblad:	<input type="text"/>	X-coördinaat:	<input type="text"/>
		Y-coördinaat:	<input type="text"/>
Precisie coördinaten: aantal decimalen: 0 / 1 / 2 / 3			
Toponiem:	<input type="text"/>	Plaats:	<input type="text"/>
Gemeente: ①	<input type="text"/>	Provincie: ②	<input type="text"/>
1B: PERSONEN-INSTITUTEN			
	Pid ③	Naam en adres	Datum
Vinder	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Melder	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>
Beschrijver	<input type="text"/>	<input type="text"/>	<input type="text"/>

kop Archis-formulier

De tweede avond is volledig besteed aan keramiek. Aardewerk werd in de IJzertijd op verschillende manieren gebakken. Hoe kun je zien op welke wijze aardewerk gebakken is? Waarom deze verschillende methoden? De Romeinen introduceren het zogenaamde terra sigillata. Hoe werd dat gemaakt en waar? Hoe was de ontwikkeling van de kwaliteit ervan in de diverse perioden? Daarnaast is de kring geïnformeerd over de door de ROB gehanteerde periodisering van onze geschiedenis en over de diverse culturen die daar bij horen. Uit welke perioden komen de Wijchense bodemvondsten. Waar zijn die vondsten gedaan? Wat is er gevonden?

Tijdens de derde bijeenkomst zal een deel van de schervencollectie van het museum op tafel komen. Ook zal er worden gesproken over de doelstellingen van deze vriendenkring: "scherven plakken", gericht onderzoek naar Wijchen betreffende archeologische publicaties, het beter toegankelijk maken van bestaand materiaal enzovoort. In verband met de verschijningsdatum van deze Nieuwsbrief is het niet mogelijk het verslag van deze derde avond op te nemen. Met betrekking tot de voorlopige doelstellingen, zoals die staan in Nieuwsbrief 2 is alvast één opmerking gemaakt door Wim Tuijn: "Materiaal dat door de ROB opgegraven wordt, komt nooit in eigendom van het museum. Het kan eventueel wel geleend worden van het Provinciaal Depôt."

Vriendenkring-"Ondersteuning"

De Vriendenkring-"Ondersteuning" is bijeen geweest op 8 maart, 24 maart en 9 april jl..

Een programma van eisen van de werkgroep museum. Bloemen over de tijdelijke ruimte in de projectkelder is in de Vriendenkring 'Ondersteuning' ontvangen en daar besproken. Vervolgens is stilgestaan bij een aantal toekomstige taken van onze Vriendenkring zoals:

- het geven van rondleidingen aan schoolklassen;
 - de looproute van de bezoeker voor de ingang van de projectkelder aantrekkelijk maken. Opgemerkt wordt daarbij dat deze 'aantrekkelijkheden' wel min of meer hetzelfde karakter moeten hebben als wat later te zien zal zijn in het museum. Het kunnen afbeeldingen/ spellen/ of bewegwijzeringen zijn. Het logo van onze stichting(het paardje) vergroot weergegeven op een paneel zou heel verhelderend werken voor de bezoekers.
- Gang zelf met jute bekleden/ papier spannen om de buizen weg te werken d.m.v. afvalpapier van papierfabriek/ Neolithisch spel voor kinderen in de gang/ malen op maalstenen/tekenen van prehistorische gebruiksvoorwerpen/ brooddeeg maken/ sieraden maken zijn zo enige ideeën. Werkbaarheid daarbij is wel een voorwaarde want ze mogen niet teveel toezicht vragen.
- Mevr. Reichgelt heeft het Nat. Historisch Museum in Enschede bekeken op voor ons toepasbare educatieve vondsten.

Op 24 maart heeft een delegatie de tijdelijke museumruimte in het souterrain van het Gemeentehuis bezocht. Via de fietskelder en een lange gang bereikt men de drie ruimtes, die mogelijk met een vierde ruimte worden uitgebreid. (zie ook Museumnieuws)

Tijdens de vergadering van 29 april hebben Jac Rommens en Gonnie Borsten zich beschikbaar gesteld als tijdelijke coördinatoren van deze werkgroep.

Jac Rommens gaat een "Archeologie-cursus" verzorgen voor toekomstige suppoosten en gidsen. (zie Activiteiten Vrienden en Belangrijke Data)

De werkgroep heeft een rooster opgesteld om het museum open te houden in de periode dat de student-suppoosten verhinderd zijn.

Op 8 mei a.s. wordt bekend op welke datum de expositie verhuist naar het souterrain van het Gemeentehuis. Deze verhuizing zal in ieder geval plaatsvinden tussen 15 en 20 juni a.s.. De werkgroep zal de verplaatsing begeleiden en de nieuwe ruimtes inrichten. Een begroting zal opgesteld worden voor de aankleding van de toegang. Deze begroting wordt met de gemeente besproken. De werkgroep denkt aan aankleding van de lange gang d.m.v. wand- of paneeltekeningen met visualisatie van diverse historische periodes.

De foto-amateurclub Wijchen stelt fotomateriaal van het Wijchens landschap ter beschikking ter aanvulling van de expositie.

Een ruwe schets van het Inrichtingsplan voor de zolder van het kasteel naar voorbeeld van museum Ceulcum te Cuyk zal eind mei vervaardigd zijn door de vormgevers van het Cuykse museum waarna terugkoppeling zal plaatsvinden. T.z.t. zal deze ruwe schets ook besproken worden in de Vriendenkring Ondersteuning.

Volgende vergadering: woensdag 26 mei, 19.00 uur zaal Sterrebos.

Vriendenkring 'P.R.'

De Vriendenkring P.R. heeft afgelopen maanden nog niet vergaderd; als de ruwe schets over de zolderruimte van het kasteel door de vormgevers uit Cuyk eind mei gereed is, zal aansluiting met de werkgroep museum Bloemen gezocht worden.

Vriendenkring-Prehistorische tuin

Deze Vriendenkring heeft afgelopen maanden niet vergaderd. Op 20 april gaf mevrouw E. Usi ons bestuur, reeds na herhaald uitstel, helaas te kennen niet te kunnen voldoen aan de opdracht om twee schetsen voor een pre-historische tuin te maken. Deze tuin zou moeten komen in een deel van de border van de kasteeltuin. Intussen heeft de heer Tol, landschapsarchitect de

kasteeltuin bezocht en beloofd een ruwe schets voor zo'n tuin te maken.

De heer N. Ravensbergen, student museumkunde aan de Hogeschool Gelderland, loopt momenteel stage bij de gemeente Wijchen. Hij zal in een rapport voorstellen doen over educatieve mogelijkheden van de kasteeltuin, die aansluitend op bij de bekende op loopafstand van elkaar liggende monumenten binnen Wijchen. Het betreft het creëren van een looproute waarbij de nog te noemen onderdelen gebundeld worden tot een aantrekkelijke wandelroute. Deze onderdelen betreffen: het kasteel-raadhuis (inclusief het archeologisch museum Frans Bloemen op de zolder), de kasteeltuin met daarin de pre-historische tuin en de huidige wandelpaden door het kasteelbos verbonden met de Molenberg. Het geopperde plan strookt met het voornemen van de gemeente Wijchen om tegelijk met de restauratie van het kasteel-raadhuis ook de kasteeltuin een face-lift te geven.

DE COLLECTIE FRANS BLOEMEN

De navolgende feestrede werd uitgesproken in het kasteel-raadhuis van Wijchen op 12 december 1992 door de heer J. Thijssen conservator van het museum bij het 30-jarig bestaan van het archeologisch museum Frans Bloemen.

'Het aardige van de collectie van het Museum Frans Bloemen is wel, dat deze eigenlijk al die jaren in grote lijnen hetzelfde is gebleven (tenminste het te exposeren materiaal).

Een collectie die eigenlijk al in 1952 (het jaar van overlijden van Bloemen) was afgerond. Slechts een klein deel was sindsdien op de benedenverdieping van het kasteel-raadhuis opgesteld; de rest veilig op een van de zolders opgeborgen. Pas tien jaar later werd een meer geschikte locatie gevonden, zodat op 26 juni 1962 de officiële opening van het museum in het middengedeelte van het voormalige koetshuis kon plaatsvinden, de huidige locatie dus. Het ziet er nu, na ruim 30 museumjaren, naar uit, dat het vertrekpunt van eertijds weer als expositieruimte beschikbaar komt.

Wie het museum de laatste jaren heeft gevolgd, heeft met eigen ogen kunnen zien, dat de inrichting van dat museum inmiddels de nodige veranderingen heeft ondergaan. In eerste instantie was het conservator Kees van Kouwen die het museum een meer eigentijds aanzien probeerde te geven en het publiek voor het eerst ook essentiële archeologische informatie voorschotelde. De laatste jaren zijn het vooral studenten van de Hogeschool Gelderland geweest,

die in goede samenwerking met de huidige conservatoren van het museum, de inrichting onder de loep hebben genomen en ingrijpend hebben aangepast aan recente archeologische denkbeelden. Desondanks is eigenlijk alleen het decor veranderd en is de basis nog steeds de Bloemen-collectie. Wat dat betreft lijkt het wel of de tijd in het Museum Frans Bloemen stil is blijven staan. Toch is ook dit maar schijn.

Al weer ruim zes jaar geleden verscheen er een belangrijke en vernieuwende studie (W.J. Willems, *Romans and Batavians; A Regional Study in the Dutch Eastern River Area*) waarin vondstmateriaal uit het oostelijk rivierengebied, daterend vanaf de IJzertijd tot in de Vroege-Middeleeuwen, de basis vormde voor een beschrijving van met name sociaal-economische processen, die hieruit gedistilleerd konden worden. Het fundament voor deze studie vormt ongetwijfeld ook de systematische veldverkenningen die prof. dr. P.J.R. Modderman in de veertiger jaren in het rivierengebied uitvoerde!

Daarnaast werd een belangrijk deel van de vondsten door een nieuwe generatie amateurarcheologen, veelal leden van de afdeling Nijmegen e.o. van de AWN, verzameld. In tegenstelling tot het materiaal, dat Bloemen een generatie eerder verzamelde, was het niet uit begraafplaatsen, maar van nederzettingsterreinen afkomstig. Daardoor ontbreken de fraaie gave potten, maar is de oogst aan weinig spectaculair keramisch schervenmateriaal enorm. Daarnaast zijn de enorme hoeveelheden metaal- en glasvondsten van deze terreinen vanwege hun intrinsieke waarde in talrijke amateurcollecties gebleven. Het is met name deze laatste vondstgroep die een belangrijke aanvulling op de museale collectie zou kunnen betekenen. Het was de AWN, die zich deze mogelijkheden al realiseerde en nu al weer bijna 5 jaar geleden een archeologisch symposium en bijbehorende tentoonstelling "Tussen Maas en Rijn" organiseerde, waarbij nu eens niet de culturele perioden, maar juist de overgangen daartussen van prehistorie tot Late-Middeleeuwen centraal stonden.

In de huidige vaste opstelling van het archeologisch materiaal, is aansluiting gezocht bij deze benaderingswijze en daarbij is het einde van de mogelijkheden zeker nog niet in zicht. In het verlengde van dit recent onderzoek kan hier nog een wat ouder overzicht genoemd worden, dat al eerder verscheen en wel in 1978 (A. Peddemors, *Die archaologische Funde aus dem Land van Maas en Waal*) en ook de prehistorische vondsten behandeld. Met name voor het Midden-Neolithicum (3600-2400) zijn hier belangrijke ontdekkingen door AWN-ers te vermelden (Hazendonk, Vlaardin-

gen, Michelsberg); elementen daarvan waren al voor die tijd in het museumbezit aanwezig.

Helaas zijn er in het verleden weinig opgravingen in dit gebied uitgevoerd. Misschien dat dit na het grote ROB-onderzoek naar het Merovingisch grafveld in het centrum van Wijchen zal veranderen. In elk geval zal binnen het plan voor de aanleg van het, recentelijk door de Stichting RAAP (Regionaal Archeologisch Archiverings Project) gekarteerde, industrieterrein Groot-Bijsterhuizen geld gereserveerd worden voor archeologisch onderzoek. Het zijn met name de opgravingen, die de achtergrondinformatie moeten leveren bij de vondsten, met name juist de oudere vondsten die in dit gebied gedaan zijn.

Archeologie dient een interactie te zijn tussen amateurwerk, archeologisch veldonderzoek en archeologische studie. In het Wijchense is deze interactie geleidelijk gegroeid en het Museum Frans Bloemen zou de vitrine van deze ontwikkeling kunnen en moeten zijn. In de nieuwe opzet van het museum, waarvoor de Stichting Vrienden van het museum Frans Bloemen zich inzet, zouden de resultaten van de inspanningen van de eerste generatie als wel van de jongste amateur- en professionele archeologen voor het eerst een afgerond, en derhalve volwassen beeld kunnen geven van de bewoningsgeschiedenis van het oostelijk rivierengebied. Daarbij kan de steun van de gemeente Wijchen het resultaat van dit streven in belangrijke mate beïnvloeden.

VONDSTEN Detectoramateurs

Voor detector-hobbyisten zijn het sombere tijden. Evenals dat in andere landen het geval is, willen Nederlandse archeologen paal en perk stellen aan het struinen met metaaldetectoren. 5000 van de 30.000 Nederlandse bezitters van zo'n detector zijn er regelmatig mee in de weer. De gebruikers van deze detectoren zijn verenigd in twee landelijke organisaties, *De Nederlandse Vereniging voor Electronisch Bodemonderzoek* en *The Coinhunters Company*. Ruwweg hebben we hier te maken met twee groepen: goudzoekers en historisch geïnteresseerden. Hun activiteiten zijn een doorn in het oog van archeologen. Zij wijzen dan op de onherstelbare schade die wordt toegebracht aan het Nederlandse bodemarchief door ondeskundig graafwerk. Met name directeur Willems van de ROB vindt dat de regels aangescherpt moeten worden: "...Wat detectorhobbyisten doen is te vergelijken met wanneer iemand in een rijks- of gemeentearchief een bladzijde scheurt uit een foliant en die meeneemt naar huis. Het archeologische bodemarchief van Europa wordt op een

afgrijselijke manier geplunderd. Het lijkt wel een sprinkhanenplaag." Willems wil via een vergunningstelsel bereiken dat alleen mensen die te goeder trouw zijn en archeologische kennis hebben zo'n detector bezitten. De detector-hobbyisten anticiperen op het gevaar en richten het blad "De Detector Amateur" op. Het imago van de loucheschatgraver dient ermee te worden bestreden: "Wij zijn geen rovers. Wij doen vondsten die anders nooit gedaan zouden zijn. Wij hebben in onze gelederen een kennis opgebouwd waar menig archeoloog een puntje aan kan zuigen." Waarvan akte. Inmiddels patrouilleert de politie langs de Westerschelde met terreinmotoren om de jacht op restanten van verdronken dorpen als Tolseynde, Mare en Valkenisse te stoppen. (NRC 15 april/ VPRO-gids 27 april / De Brug)

JAARVERSLAGEN MUSEUM

Dankzij de medewerking van de heer B. Kroon, archivaris Sociale Zaken van de gemeente Wijchen, zijn onlangs jaarverslagen van het Oudheidkundig museum Frans Bloemen aan onze Stichting ter hand gesteld. Het gaat om jaarverslagen van het Oudheidkundig museum over de jaren 1970-1981 die afkomstig zijn uit het gemeentearchief. Het betreft 11 opeenvolgende jaarverslagen, die door de heer G. Warringa in deze jaren, op voortreffelijke wijze zijn vervaardigd. Hij was in die jaren assistent-conservator van het Oudheidkundig museum Frans Bloemen.

In volgende Nieuwsbrieven worden uit deze bron diverse onderwerpen aangehaald. De reden voor ons spuurwerk is het streven het huidige, gebrekkige museumarchief met documenten aan te vullen, het op één plaats onder te brengen en het te ordenen waardoor het beter kan gaan functioneren.

Wij vragen U documenten (foto's, krant artikelen, op schrift gestelde anekdotes, correspondentie, brieven etc.) die betrekking hebben op de Wijchense Oudheidkamer (vanaf 1 augustus 1935) en het in 1962 gestichte Oudheidkundig museum Frans Bloemen naar onze Stichting te zenden.

Mogelijk bent U bereid dergelijke papieren waar U zelf niets meer mee doet, af te staan aan onze Stichting. Als museum-ondersteunende instelling neemt de Stichting Vrienden graag de taak op zich het museumarchief aan te vullen en te ordenen. U kunt de gevraagde docu-

menten toesturen en of afgeven bij J. Rommens, Diepvoorde 32-02, 6605 GW Wijchen

Fragmenten uit 11 jaarverslagen

Inventarisaties / restauraties:

In 1972 werden door de heer van Kouwen 22 stuks aardewerk hersteld en enkele vitrines opnieuw ingericht; verschillende losse archeologische verzamelingen van de zolder werden eveneens door hem geïnventariseerd.

In 1973 zijn de inventarisaties voortgezet. Een maquette van de Midden-IJzertijdboerderij van Haps (schaal 1:30) is gereedgekomen. Aan de maquette van de Romeinse Villa (rustica) aan de Scheiwal wordt gewerkt.

In 1975 is een deel van de collectie die eigendom is van het Rijksmuseum van Oudheden naar Leiden teruggegaan. Een uitzondering is gemaakt voor de voorwerpen, die voor het publiek waren opgesteld. Hiervoor zal een bruikleenovereenkomst worden gemaakt. De inventarisaties zijn nu bijna gereed.

In 1976 zijn bij inventarisaties gebreken geconstateerd. Bij verder onderzoek bleek dat 23 voorwerpen uit grafveld F. (Alverna) niet aanwezig waren. Deze waren reeds lang geleden door de heer Bloemen aan Oss (het voormalige 'Jan Cunen Museum') uitgeleend maar niet teruggekeerd. In de loop van 1976 zijn ze door de conservator persoonlijk uit Oss opgehaald.

In 1976 is door de conservator, in samenwerking met drs. R.S. Hulst van de ROB, een maquette van een boerderij uit de Bronstijd (schaal 1:30) gereedgekomen. Als model van deze reconstructie stond een opgravingstekening van een huisplattegrond uit Zijderveld (Z.H.) Eveneens werden in dit jaar een aantal voorwerpen gerestaureerd o.a. de vondsten die uit Oss waren teruggekomen en de amphora uit Ewijk. Voor deze laatste is tevens een standaard gemaakt.

In 1977 is het inventariseren en restaureren voortgezet. Een moeizaam karwei dat veel tijd vergt. Hierbij doet zich het probleem voor, dat door onzorgvuldigheid in het verleden, van veel voorwerpen niet meer de juiste plaats van herkomst, is vast te stellen.

In 1978 is de maquette van de Romeinse Villa van de Scheiwal voor een maand naar het gemeentemuseum van Arnhem geweest i.v.m. de tentoonstelling 'Tekens van Leven'; de inventarisatie van de in het museum aanwezige verzamelingen vond ook dit jaar zijn voortgang. Het zijn

nu vooral de losse verzamelingen van amateurs die de aandacht krijgen.

Zes determinatieavonden van de A.W.N. afd. Nijmegen e.o. zijn in 1979 gehouden. Diverse verzamelingen zijn in dozen verpakt en tijdelijk in het museum opgeslagen.

De inventarisatie van de in het museum aanwezige verzamelingen zijn in 1979 verder voortgezet. Alle metalen voorwerpen die in het museum bewaard worden zijn schoongemaakt en van een conserverende laag voorzien. Ook enkele stuks aardewerk zijn gerestaureerd. I.v.m. diefstal, brand enz., is een duplicaat gemaakt van de kaarten-beschrijvingen etc. van de in het museum aanwezige voorwerpen. Deze gegevens zullen te zijner tijd elders worden opgeborgen.

Op 21 januari 1982 vermeldt de heer G. Warringa in het jaarverslag over 1981 dat tussen 1967 tot en met 1981, 15.543 bezoekers het museum Frans Bloemen bezochten. Voor het kasteel-raadhuis kwamen er in die jaren 45.871 bezoekers over de brug.
5 mei 1993)

Wijchen in de Prehistorie. Oproep !

In het museum Frans Bloemen "slingert" een gekopieerde tekst met als opschrift "WIJCHEN IN DE PREHISTORIE EN DE ROMEINSE TIJD". Onder deze titel staat een slecht zichtbare foto van het museum. Onder deze foto staat: "het oudheidkundig museum Frans Bloemen". Het gaat om 20 pagina's tekst. Blijkens de inhoudsopgave heeft de tekst oorspronkelijk 25 pagina's geteld. In het exemplaar van de redactie ontbreken de hoofdstukken vanaf paragraaf 2.3.3. "De late ijzertijd".

Wie kan ons verder helpen? Wij hebben daarbij twee vragen:

1. Wie heeft dit "boekje" geschreven?;
2. Wie kan ons helpen aan de in ons exemplaar ontbrekende tekst?

Uw reactie gaarne schrijven of bellen naar Jac Rommens, Diepvoorde 32-02, 6605 GW Wijchen, tel. 22232.

ZELF GRAVEN NAAR ULPIA NOVIOMAGUS

Mensen, die willen helpen bij de opgravingen in Nijmegen-West, zijn van harte welkom. Als U hierin interesse hebt, kunt U zich op werkdagen melden bij Paul Beekhuizen. U vindt hem op het opgravingsterrein aan de Maasstraat te Nijmegen. Voorwaarde is dat U een afspraak maakt om een aantal keren mee te helpen. Zo wordt het stukje scholing dat in U geïnvesteerd wordt weer terugverdiend, en is het mogelijk het graafwerk te plannen.

DE KELTEN IN NEDERLAND

In het Allard Pierson Museum te Amsterdam kunt U tot en met 11 juni 1993 de tentoonstelling "De Kelten in Nederland" bezoeken. In Utrecht vindt in het najaar de tentoonstelling "Vechten en feesten bij de Kelten" plaats. Dit zijn onderdelen van de manifestatie *Celtica Nederland*. De Kelten zijn bezig aan een come-back. Na de Teleac-cursus worden dus ook andere media niet geschuwd.

In Nederland hebben de Kelten relatief weinig sporen nagelaten omdat het zuiden van Nederland de rand van het Keltisch cultuurgebied vormde. Volgens de organisatoren van de manifestatie geldt, dat bijzondere voorbeelden van Keltische cultuur in de Nederlanden dateren uit de Romeinse tijd, en dan worden ze al gauw meer als Romeins dan als Keltisch gezien. Voorbeelden: de Gallo-Romeinse heiligdommen onder de kerk van Elst en aan de Maas bij Empel. Maar die tempels zijn toch door de Bataven gebouwd? Juist, maar volgens keltoloog Lauran Toorians worden de Bataven tegenwoordig vaak gerekend tot de Keltische stammen. De Romeinen noemden hen Germanen omdat ze van over de Rijn kwamen, maar het lijkt onwaarschijnlijk dat ze Germaans spaken. Nico Roymans, bekend van "de Tempel van Empel" en onderzoek naar de organisatie van de stammen in Noord-Gallië, stelt: "Als archeoloog werk ik niet met dat soort op taal gebaseerde macro-begrippen."

Meer informatie over de manifestatie *Celtica Nederland* bij de Stichting A.G. van Hamel, Postbus 1427, 3500 BK UTRECHT. (Uit: Pieter Steinz, "De geheimzinnige boeren uit de Ijzertijd, NRC 30/4/93).

DONKEN

Wie de lezing van drs. Marten Verbruggen over archeologisch onderzoek in de Alblasserwaard heeft bijgewoond,

zal beamen dat dat een interessante avond was. Deze lezing wordt paginagroot nog een dunnetjes overgedaan in de NRC van 29 april j.l.. Ook de foto's bij het artikel "Wat het Brabants bootjesvolk 's zomers in Zuid-Holland achterliet" zullen de aanwezigen van die avond bekend voorkomen.

VOETEN IN DE AARDE

J.H.F. Bloemers e.a.(red.) *Voeten in de aarde. Een kennismaking met de moderne Nederlandse Archeologie*. Amsterdam, Amsterdam University Press, 1993. 179 pp. Prijs f 29,50; ISBN 90-53560-11-4.

Een feestbundel bij gelegenheid van het 40-jarig bestaan van het IPP (Instituut voor Pre- en Protohistorische Archeologie te Amsterdam). P. Stuurman zegt van deze bundel: "Voeten in de aarde is, meer dan de voorgaande bundels, bedoeld voor een breed, in archeologie geïnteresseerd publiek. De auteurs zijn in deze opzet voortreffelijk geslaagd. Het is een van de meest geslaagde kennismakingen met de archeologie die ik ken." (in: Westerheem XLII-2-1993, p.86) Ook Scarabee, Archeologisch Magazine feb/mrt 1993 wijdt een aardige recensie aan "Voeten in de aarde".

ULPIA NOVIOMAGUS 3

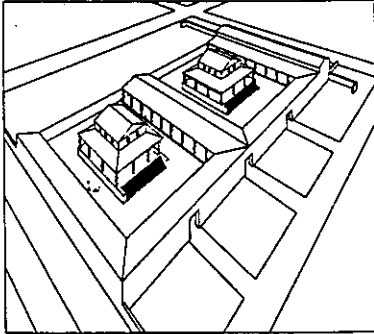
"Ulpia Noviomagus" wordt uitgegeven door de gemeente Nijmegen, dienst Volkshuisvesting afdeling Bouwkunde. Nummer 3, april 1993 is gewijd aan het archeologisch onderzoek in Nijmegen-West. Deze publikatie krijgt U gratis bij een bezoek aan museum Kam. Daar is tot 31 oktober een kleine tentoonstelling gewijd aan de vondsten die gedaan zijn in Nijmegen-West, in de periode 1990-1992.

MEVROUW BLESS

Oprichtster van de Oudheidkamer

Op 20 maart ll. ontving het bestuur van onze Stichting de heer en mevrouw Bless-Mulders uit Berg en Dal. Het was een bezoek waar ons Bestuur zich al lange tijd op verheugd had. Reden hiervoor is, dat mevrouw Bless-Mulders zoals een dokument uit 1936 vermeldt

(gericht aan den Heer Minister van Onderwijs, Kunsten en Wetenschappen), reeds vanaf 1 augustus 1935, als wetenschappelijke assistente van de Gemeentelijke Oudheidkamer onbezoldigd was aangesteld. Deze Oudheidkamer, gehuisvest in het kasteel-raadhuis van Wijchen, was de voorloper van het huidige museum. Leiden kreeg met deze oprichting in 1935, toezicht op de Oudheidkamer in de persoon van dr.J.H. Holwerda (directeur van het Rijksmuseum voor Oudheden te Leiden) en hiermee, een vinger in de Wijchense archeologische pap ! (zie Nieuwsbrief nr.2) Het is de verdienste van onze gaste geweest de oprichting van de Oudheidkamer destijds te hebben medebewerkstelligd. Aan het vasthoudend initiatief van pioniers zoals mevrouw F. Bless-Mulders, heeft ons huidige museum ongetwijfeld zijn bestaan te danken. Bovendien heeft ze belangeloos en met veel inzet, kennis over het prachtige Wijchense archeologische materiaal enthousiast doorgegeven aan menig bezoeker van de Gemeentelijke Oudheidkamer. Deze beide zaken vindt het Stichtingsbestuur heel bewonderenswaardig en daarom zinvol om bij stil te staan. Uit het relaas van onze gasten blijkt dat de genoemde oprichting van Oudheidkamer beslist geen sinecure is geweest. Aanvankelijk zou er pas een Oudheidkamer in Wijchen komen wanneer Frans Bloemen 65 jaar zou worden. Dat zou praktisch betekenen dat er dan nog heel wat jaren gewacht zou moeten worden. Dat was echter voor haar vader, de heer L. Mulders, de toenmalige burgemeester van Wijchen, een te hachelijke basis om zomaar mee in te stemmen. Hij zette alle zeilen bij om tot oprichting te komen van de Gemeentelijke Oudheidkamer. De belangrijke Wijchense archeologische vondsten, waaraan Bloemen zo'n groot aandeel had gehad, werden zo voor de toekomst veilig gesteld. Veel anekdotes kleurden het gesprek. Mevrouw Bless toonde ons boeiende, persoonlijke documenten uit die pioniersjaren, zoals zorgvuldige preparaties op haar rondleidingen in de Oudheidkamer. Mevrouw Bless vertelde hoe ze, zonder ook maar de geringste archeologische kennis, bij het R.M.O. in Leiden bij dr. J.H. Holwerda het 'vak' is gaan leren. Waardevolle contacten had ze intussen opgebouwd, zoals met de heer Blijenberg, de Nijmeegse havenmeester, die een boeiende archeologische collectie bezat. Verder liet ze ons die morgen een schriftelijke presentatie zien, die ze hield voor een groep werklozen uit Nijmegen (het was 1938 !), en talrijke foto's van het kasteel-raadhuis. Natuurlijk hebben onze gasten eveneens het museum bezocht. Voor mevrouw Bless was het museum zeer veranderd.

Reconstructie van het door Daniëls opgegraven heiligdom (uit; Noviomagus, uitg. Museum Kam)

EEN ARCHEOLOGOOG IS EEN LEZER

Jan Schippers

Een volledig team van de ROB onderzoekt per jaar ongeveer één hectare. Ulpia Noviomagus beslaat 40 hectare. In totaal heeft Nijmegen 250 hectare archeologisch terrein. Nijmegen heeft één stadsarcheoloog, Jan Thijssen. Werk genoeg dus. Op 1 mei vertelde hij de Vrienden over het Maasplein.

Al leek de eerste aanblik weinig sensationeel met al die betonbrokhoppen en doorploegde velden, toch maakte Jan Thijssen ons al gauw duidelijk op wat voor een uniek terrein we ons bevonden. Zijn verhaal over "de oudste stad van Nederland" had niets van het chauvinistische dat aan zulke verhalen zo snel kleeft, maar verklaarde helemaal waarom met name een stad als Nijmegen er heel verstandig aan gedaan heeft vier jaar geleden een stadsarcheoloog aan te stellen. We kregen het grote kader geschetst waarbinnen we de opgravingen op het Maasplein behoren te zien. Hij verklaarde hoe in het verleden, door met name Daniëls, hypothesen zijn opgesteld met betrekking tot de omvang van Ulpia Noviomagus en de aanwezigheid daar van een tempelcomplex. Ja, dan is het een genoegen te horen dat je staat op een vrijwel onverstoorde site die over zes weken in alle glorie een tweede tempelplattegrond zal prijsgeven.

Mij verbaasde de sterke nadruk die Thijssen legde op de noodzaak voor archeologen om alle werkzaamheden vóór de geplande bouwdatum verricht te hebben. Speciaal 't feit dat er sociale woningbouw komt, lijkt hem tot spoed te manen. Maar je weet toch nooit wat je aantreft? Zou je in dit unieke geval de zorgvuldigheid

niet laten prevaleren boven zo'n verdomd "tijdpad"? Of zou een opgraving bij de Kopse Hof, waar meen ik villa's gepland zijn, wèl in het gewenste en voor de archeoloog meest vruchtbare tempo gedaan mogen worden?

Een archeoloog is een lezer: maar het boek dat hij leest, kan hij maar één keer lezen. In een museum komen de letters, wat fraaie woorden en een enkele keer een gave alinea. Jan Thijssen heeft ons zaterdag een fraaie bladzij laten lezen. We zagen de fundamenten van de zuidelijkste van de twee Gallo-Romeinse tempels, de sporen van de sleuven van Daniëls, zelfs de paalgaten van vroegere stutten en de stenen die aan de zuidrand tot steun voor de vertrekken aldaar dienden. In het najaar worden daar huizen gebouwd en verdwijnen de sporen voorgoed. We zullen 't moeten doen met de tekstflarden in museum Kam, ook fraai: maar toch leuk dat ik even getuige mocht zijn van een fase van de ontcijfering. Nogmaals bedankt en tot ziens.

GEPLANDE ACTIVITEITEN VRIENDEN

Oproep Suppoosten

Tot de verhuizing van het museum in juni a.s. zijn vrijwilligers nodig als suppoost tijdens de openstelling van het museum en met name op donderdag 20 mei, tijdens de Kasteelfeesten. Een suppoost doet maximaal 2,5 uur dienst.

Opgave hiervoor bij Wim Kattenberg, telefoon 08894-14837 of Gonnie Borsten, telefoon 08894-13998.

Cursus Suppoosten

Woensdag 19 mei a.s. start een cursus archeologie ten behoeve van suppoosten en gidsen van het museum. Iedereen die zich aangetrokken voelt tot deze materie is van harte welkom. Natuurlijk staat de cursus ook open voor de leden van de diverse Vriendenkringen. De opzet van de cursus is als volgt:

- A. inleiding;
- B. doel van de cursus;
- C. wat is archeologie?/kort overzicht van de geschiedenis van de archeologie;
- D. beschrijving en geschiedenis van het Wijchense landschap, eventueel met excursie in de omgeving;
- E. globaal overzicht van Nederlandse cultuurperiodes;
- F. het "verhaal" van de tentoonstelling "Wonen tussen twee stromen";

- G. de tien archeologische topstukken van Wijchen;
H. overzicht van de Nederlandse archeologische instellingen en hun werkwijzen;
I. vuistregels bij "Hoe geef ik een boeiende rondleiding?".

De eerste cursusavond is op woensdag 19 mei a.s., aanvang 19.00 uur in het Koetshuis van het kasteel te Wijchen. De totale cursus zal waarschijnlijk 4 avonden beslaan. Opgave voor deelname bij de docent, Jac Rommens, telefoon 08894-22232.

Tussen Kunst en Prehistorie Archeologische vondstendag kasteelmarkt

20 mei is onze stichting van 11.00 tot 18.00 uur met een stand aanwezig op de Kasteelmarkt. U neemt op die dag toch ook archeologisch materiaal van huis mee om dit te laten bekijken, schatten en registreren door (Wijchense) AWN-amateur-archeologen? Mogelijk hebt U objecten in huis, waarvan U de waarde niet eens kent. Onze stichting is daar vanzelfsprekend ook aanwezig voor meer bekendheid en het werven van nieuwe Vrienden.

Lezing Prehistorische Tuin

Donderdag 3 juni a.s. verzorgt de heer Jan Wartena uit Vledder een lezing over de aanleg van een prehistorische tuin, de teelt van primitieve graansoorten en inheemse kruiden. Daarnaast zal hij ingaan op het verzorgen van rondleidingen in zo'n tuin voor met name basisscholen.

Iedereen is welkom! Plaats: trouwzaal kasteel-raadhuis.
Tijd: 19.30 uur.

Iets Gezelligs

Wilt U 18 september a.s. alvast even blokkeren in Uw agenda? Op die dag wordt er namelijk vanaf 11.00 uur voor de leden van de Vriendenkringen "iets gezelligs" georganiseerd. Over de plaats van handeling en de aard van die gezelligheid zult U, als U lid bent van een Vriendenkring, nog nader bericht ontvangen.

DATA

- 19 mei: aanvang suppoostencursus
20 mei: stand in Kasteeltuin
3 juni: lezing Prehistorische Tuin

- 20-25 juni: verhuizing Museum
18 september: gezamenlijke bijeenkomst Vriendenkringen

FIETSVAKANTIE

Omdat de vakantie een tijd van verveling en lamelndigheid is doen wij U hierbij een suggestie voor een archeologische fietstocht door Wijchen. Goed voor humeur en spijsvertering.

Vertrekpunt:

Oudheidkundig Museum Frans Bloemen, linksaf de Kasteellaan in.

Kasteellaan rechtsaf via Mr. Van Coothlaan, 2e weg links Valendrieseweg in, vervolgens rechts in:

Esdoornstraat (ter hoogte van no.14): zicht rechts op Laat-Romeins grafveld: nog niet onderzocht. Let op: geaccidenteerd terrein(stuifzandrug).

Vanaf Esdoornstraat terug naar Valendrieseweg, linksaf slaan en Mr van Coothlaan volgen tot tweede weg rechtsaf:

Oosterweg tot aan Markt: zicht op Merovingisch grafveld(nu deels bebouwd). Het grafveld telt ong. 900 begravingen. Tot nu toe 280 geborgen. Let op: hoogliggend terrein t.o.v. laagliggend kasteel (gebouwd aan verdwenen Maasarm).

Terug naar Oosterweg en rechts langs R.K. kerk via Elckerlycweg naar Meerdreef en 1e weg rechtsaf:

Hogeweg (recht tegenover Aalsburg 20e straat): zicht rechts op vestigingsplaats Romeinse villa rustica. Let op: gunstige ligging t.o.v. Wijchens Meer of Maasje.

Vrij lange, doorlopende weg via Hogeweg, Klapstraat (oversteken Randweg-Noord), Egelpad naar:

Passerot: zicht op terrein met dichte bewoning in Late Ijzertijd. Op de plek waar paal staat in Romeinse tijd houten gebouw met dakpannen (vermoedelijk wachtpost). Let op: hooggelegen gedeeltelijk afgegraven glooiend terrein.

Passerot verder volgen, via tunneltje onder snelweg naar:

Hazenpad: vanaf paal rechts zicht op Romeins grafveld. Let op: hooggelegen glooiend terrein(stuifzandrug) in de verte peppels van de Passerot (lokatie 4).

Vervolg Hazenpad, rechts via Kavelpad, Randweg-Noord naar:

Tunnelweg: ter hoogte van snackbar-Lepoutre zicht rechts op Romeinse begraafplaats (nu dichte bebouwing). Let op: nog herkenbaar hooggelegen rand van stuifzandweg.

Tunnelweg verder volgen, via spoorwegovergang richting Station, Bronckhorstlaan naar:

Molenberg: natuurlijke heuvel. Grafvelden uit Late IJzertijd en Romeinse tijd.

Brockhorstlaan verder volgen, via Kasteellaan naar Oudheidkundig Museum Frans Bloemen (eindpunt).

Lokaties 1 t/m 3 ook als wandelroute te bezoeken.

Bedacht: Wim Kattenberg Samenstelling: Danny Jansen

NIEUWSBRIEF 4

De volgende Nieuwsbrief verschijnt 15 september. In dat nummer kunt U o.a. verwachten:

- Museumnieuws;
- Interview met prof. dr. P.J.R. Modderman;
- Vriendenkringen en hun activiteiten;
- en meer...

REDACTIE

De redactie wordt gevormd door Thea Ibes, Marian Noorderwerf, Jac Rommens en Peter Vissers.
Het redactie-adres is: Diepvoorde 32-02, 6605 GW WIJCHEN, Tel: 08894 - 22232

LEDENWERVING

De Stichting Vrienden van het Museum Frans Bloemen zoekt nog vele vrienden. U kunt daarbij helpen: Vrienden werven Vrienden. Om het u makkelijk te maken hebben wij hieronder een aanmeldingsformulier afgedrukt. Vul in en stuur op naar: Stichting Vrienden van het Museum Frans Bloemen, Heiligestoel 51-16, 6601 VK Wijchen.

DE HEER / MEVROUW :.....

VOORLETTERS :.....

STRAAT :.....

POSTCODE en WOONPLAATS :.....

HANDTEKENING :.....

Vanwege de hoge kosten van het betalingsverkeer stellen wij het op prijs als u ons machtigt jaarlijks de contributie van uw bank of girorekening te mogen afschrijven. U kunt daartoe onderstaande machtiging invullen:

Ik machtig hierbij de stichting Vrienden van het museum Frans Bloemen om jaarlijks de contributie van mijn bank- / girorekening af te schrijven.

Het nummer van mijn bank- / girorekening is:.....

Plaats:..... Datum:..... Handtekening:.....